שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, אָסוּר, וּבְמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת, מֻתָּר אֶלָּא שֶׁמְּמַעֵט, שֶׁאֲפִלּוּ מִשֶּׁנִּכְנַס אָב מְמַעֲטִין מִלְּשָׁא וְלִתֵּן. הַגָּה: וְלֹא נָהֲגוּ בְּאִסּוּר מְלָאכָה כִּי אִם עַד חֲצוֹת (מנהגים). וְנָהֲגוּ לְהַחְמִיר עַד חֲצוֹת בְּכָל מְלָאכָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁהוּי קְצָת אֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט, אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין בָּהּ שְׁהוּי, כְּגוֹן הַדְלָקַת נֵרוֹת אוֹ קְשִׁירָה וְכַדּוֹמֶה, מֻתָּרִין. וְלַחֲלֹב הַפָּרוֹת טוֹב לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, (מז) *אִם אֶפְשָׁר (יח) בְּאֵינוֹ יְהוּדִי: **כג** [ל]**וּמְלָאכְתָּ (מח) * דָּבָר** (יט) **הָאֲבֵד** מֵאָחִיךָ, כְּדָרָךְ שֶׁאָמְרוּ בְּחֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד: **כד** (מט) [מ]כָּל הָעוֹשֶׂה (כ) [כ] מְלָאכָה בְּתִשְׁעָה בְּאָב, אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה (נ) מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה: **כה** (נא) [נ]כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּתִשְׁעָה בְּאָב, אֵינוֹ רוֹאֶה בְּשִׂמְחַת יְרוּשָׁלַיִם, וְכָל הַמִּתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם, זוֹכֶה וְרוֹאֶה בְּשִׂמְחָתָהּ. [ס]וְכָל הָאוֹכֵל בָּשָׂר אוֹ שׁוֹתֶה יַיִן בַּסְּעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (ישעיהו כב יג) 'וְהִנֵּה עֲלֹנוֹתָם עַל עַצְמוֹתָם':

ל שם בְּתִשׁוּבָה.
מ בְּרֵיְתָא תַּעֲנִית ל'. (ע"כ). נ בְּרֵיְתָא שָׁם.
ס בְּרֵיְתָא שָׁם.

תקנה דיני תְּפִלִּין וְציצִית בְּתִשְׁעָה בְּאָב. וּבוֹ ב' סְעִיפִים:

א (א) [א]נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ (ס) תְּפִלִּין בְּתִשְׁעָה בְּאָב שַׁחֲרִית וְלֹא טַלִּית, אֶלָּא לוֹבְשִׁים טַלִּית קָטָן תַּחַת בְּגָדָיו (ב) בְּלֹא בְּרָכָה. (ג) וּבְמִנְחָה מַנִּיחִים צִיצִית (ג) [ב] (ד) וּתְפִלִּין, (ה) וּמְבָרְכִים עֲלֵיהֶם:

א טור.

בֵּאֵר הֵיטֵב

עַיִן שָׁם: (יח) **בְּאֵינוֹ יְהוּדִי**. וְאִם אִי אֶפְשָׁר עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד. וְעַיֵּן סוֹף סִימָן תקל"ג (ס"ה): **כג** (יט) **הָאֲבֵד**. אִם יָרִיד אוֹ שְׁיָרוֹת בָּאִים, מֻתָּר לִקְנוֹת מֵהֶם עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, וְכָל שֶׁכֵּן לִמְכֹּר, דְּהָוֵי דָּבָר הָאֲבֵד כְּמוֹ שְׁכָתַב בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ש"פ סָעִיף ז' לְעִנְיַן אֶבֶל, וְעַיֵּן מֻגָּן אַבְרָהָם (ס"ק כו): **כד** (כ) **מְלָאכָה**. אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת. מֻגָּן אַבְרָהָם (ס"ק כו) עַיֵּן שָׁם.

וּבִכְתִיבָה מֻתָּר בְּתִשְׁעָה בְּאָב. שִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ג):

א (ס) **תְּפִלִּין**. מַהֲרַ"ם גַּלַאנְטֵ"י הָיָה מַנִּיחָם בְּבֵיתוֹ וְהָיָה קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וְאַחַר כָּךְ הָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כֵּן כָּתַב בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן קל"ט וְכָתַב שֶׁכֵּן מָצָא כָּתוּב לְהָאַרִ"י זַ"ל: (ג) **וּתְפִלִּין**. וְהַנּוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ שְׁתֵּי וּזְגוֹת תְּפִלִּין, גַּם בְּתִשְׁעָה בְּאָב יַנִּיחוּ, נִרְאֶה לִי, עַיֵּן סִימָן ל"ח (ס"ו):

נִרְאֶה הַסְּכָמַת הַמֻּגָּן אַבְרָהָם (סי' ל סק"י) וּמָגֵן דָּוִד (ט"ז סי' ל סק"י), עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל' בְּבֵאוּר הֵיטֵב (סק"ג) מִזֶּה. וְעַיֵּן בְּרִבְדֵי יוֹסֵף מִתְּשׁוּבַת (הרמ"א) [הָרַמַ"ע] (סי' קז) שֶׁהַנּוֹהֲגִין לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּתִשְׁעָה בְּאָב בַּבֹּקֶר אַף דְּכִשְׁאָר יָמִים מַנִּיחִין שְׁתֵּי וּזְגוֹת, בְּתִשְׁעָה בְּאָב לֹא יַנִּיחַ רַק דְּרַשְׁ"י וּלְמִנְחָה יַנִּיחַ שְׁנֵיהֶם, וּבְשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"א) חוֹלֵק עַל זֶה דְּכֵיוָן דְּנוֹהֲגִ לְהַנִּיחַ בַּבֹּקֶר יֵשׁ לְהַנִּיחַ גַּם שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם. וּבְרַבִּי יוֹסֵף (סק"א) יָשַׁב דִּבְרֵי (הרמ"א) [הָרַמַ"ע] עַל פִּי סוֹדָן שֶׁל דְּבָרִים וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן קל"ט שֶׁהָאַרִ"י לֹא הָיָה מַנִּיחַ, לֹא רָאִיתִי כֵּן כוֹ' אַךְ הַמְקַבֵּל מוֹרֵנוּ הָרַב שָׁלוֹם שַׁרְעַבִ"י הָיָה מַנִּיחַ דְּרַשְׁ"י וּדְרַבֵּנוּ תָּם בְּיוֹמֵי אֲבֵלוּת וּבְתִשְׁעָה בְּאָב בַּבֹּקֶר וְרָאָה שֶׁכֵּן עִקַּר, וְעַיֵּן בֵּית דָּוִד סִימָן (של"ז) [של"ו] וּדְבָרָיו מִשָּׁה סִימָן ל"ח וְעַיֵּן בְּתִשׁוּבַת כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה לְאַרְחַ חַיִּים חֵלֶק ב', אִם יֵשׁ מִילָה וּמֵלִין קֹדֶם חֲצוֹת וְהַמְבָרֵךְ לָבַשׁ טַלִּית גָּדוֹל, אֵין לְמִחּוֹת בְּיָדוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשִׁבּוּת יַעֲקֹב חֵלֶק (ב') [ג'] סִימָן ל"ז בְּתִשְׁעָה בְּאָב שֶׁנִּדְחָה וְחוֹלֶה שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה כָּל זְמַן הַתְּנָנָה עַד אַחַר חֲצוֹת וְנִחְלַשׁ עַד שֶׁצְּוָה הָרוֹפֵא שֶׁלֹּא יִתְעַנֶּה יוֹתֵר, וְהוֹרָה הַמּוֹרֶה שֶׁיֹּאכַל אַחַר מִנְחָה גְּדוֹלָה, כֵּיוָן שֶׁנִּדְחָה אֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֲפִלּוּ בְּחוֹלֶה קָצָת, וְכֵן נָהֲגוּ לְהוֹרוֹת בְּיוֹלְדַת תּוֹךְ שִׁלְשִׁים אוֹ וּלְפִי שֶׁהִתְפַּלֵּל בֵּיחִידוּת שָׁכַח לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהַשִּׁיב דִּיקָה פְּסַק הַמּוֹרֶה שֶׁיֹּאכַל אַחַר מִנְחָה גְּדוֹלָה, כֵּיוָן אֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֲפִלּוּ בְּחוֹלֶה קָצָת, וְכֵן נָהֲגִתִּי לְהוֹרוֹת בְּיוֹלֶדֶת תּוֹךְ שִׁלְשִׁים אוֹ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

כּוֹכָבִים וְכֵן מִנְהָג פָּשׁוּט בְּקוֹשְׁטַנְדִּינָא כֵּן כָּתַב בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"י סק"ד) עַיֵּן שָׁם: **כד [כ] מְלָאכָה**. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ג) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י בְּרוֹנָא (סי' טז), דְּרַ"י הִגִּיהַ בְּסִפְרוֹ תּוֹרָה שֶׁלּוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב וְהִגִּיהַ בּוֹ הַסּוֹפֵר טָעֲיוֹת, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְצָרִיךְ לוֹמַר לְפִי עֲנִיוּת דַּעְתִּי דְּאִפְשָׁר שֶׁעָשָׂה כֵּן שֶׁלֹּא לְהַשְׁהוֹת סֵפֶר שֶׁאֵינוֹ מֻגָּה אוֹ שֶׁהָיָה צָרִיךְ אֵלָיו לִקְרוֹת בּוֹ הַיּוֹם. וְנִרְאֶה דְּמִי תִּשְׁתַּדֵּל לוֹ אֵיזֶה חִדּוּשׁ אֵין לִכְתֹּב בְּתִשְׁעָה בְּאָב, אַף עַל גַּב דִּכְתַל הַמּוֹעֵד כָּתְבוּ לְהַתִּיר, שֶׁאנִי תִּשְׁעָה בְּאָב דְּשִׂמְחָה הִיא לוֹ כְּשֶׁכּוֹתֵב חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְגַם אֵינוֹ רַק יוֹם אֶחָד וְאֵין חֶשֶׁק שִׁישְׁכַּח:

א [ב] וּתְפִלִּין. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשִׁבּוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן (כ"ג) [כ"ד] שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי מַהֲרִי"ל (הל' י"ז בהמות ותשעה באב) לְחַלֵּק אַחַר קְדֻשָּׁה, וְלָחֶם חְמוּדוֹת (הלכות קטנות הל' תפילין ס"ק עט) כָּתַב לְחַלֵּק קֹדֶם תְּפִלַּת עַרְבִית, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי' ל הגה"ט סק"א) שֶׁכֵּן הָיָה נוֹהֵג וְגַם הֵבִיא דִּבְרֵי גֵּיסוֹ בְּאֵלִיָּה זוֹטָא (סי' ל סק"א) וְהוּא הַכְּרִיעַ כְּמַהֲרִי"ל, וְכָתַב שֶׁכֵּן הָיָה נוֹהֵג וְגַם הֵבִיא דִּבְרֵי גֵּיסוֹ בְּאֵלִיָּה זוֹטָא (סי' ל סק"א) וְהוּא הַכְּרִיעַ כְּמַהֲרִי"ל, וְכָתַב שֶׁכֵּן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לִבְנוֹת בִּנְיָן דְּאוֹשָׁא מִלְּתָא, אָסוּר (נ) אֲפִלּוּ עַל יְדֵי עַכּוּ"ם: (מז) **אִם אֶפְשָׁר בְּנָכְרִי**. וְאִם אִי אֶפְשָׁר בְּנָכְרִי, מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד [מֻגָּן אַבְרָהָם (ס"ק כה)]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁמְּצַדֵּד לְהָקֵל תָּמִיד עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ: **כג** (מח) **דָּבָר הָאֲבֵד מֻתָּר**. אִם יָרִיד אוֹ שְׁיָרוֹת בָּאִים, (נא) מֻתָּר לִקְנוֹת מֵהֶם עַל יְדֵי עַכּוּ"ם [אֲבָל לֹא עַל יְדֵי עַצְמוֹ דְּמַסֵּיחַ דַּעְתּוֹ מֵאֲבֵלוּת] אֲפִלּוּ קֹדֶם חֲצוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן לִמְכֹּר, דְּהָוֵי דָּבָר הָאֲבֵד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ש"פ סָעִיף (ז') [ו'] לְעִנְיַן אֶבֶל: **כד** (מט) **כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה וְכוּ'**. הֵינוּ אֲפִלּוּ (נב) בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת וַאֲפִלּוּ לְאַחַר חֲצוֹת, וּמַשְׁמַע מִגְּמָרָא דַּוְקָא כְּשֶׁקּוֹבֵעַ עַצְמוֹ לִמְלָאכָה וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהָאֲבֵלוּת. וְעַל כֵּן אַף שֶׁמֻּתָּר לִשָּׂא וְלִתֵּן אַחַר חֲצוֹת, (נג) לֹא יִמְשֹׁךְ בַּעֲסָקָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִן הָאֲבֵלוּת: **(נ) מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה**. כְּלוֹמַר מֵאוֹתָן (נד) מְעוֹת שֶׁמֻּתָּרִים מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה: **כה** (נא) **כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְכוּ'**. אֲפִלּוּ (נה) מְעֻבֶּרֶת אוֹ מֵנִיקָה אוֹ שְׁאָרֵי אֲנָשִׁים שֶׁהֵם חֲלוּשִׁים בְּטִבְעָן (נו) וּמְצְטַעֲרִים מֵהַתַּעֲנִית, [אִם לֹא מִי שֶׁהוּא חוֹלֶה בָּאֱמֶת וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף ו' וְעַיֵּן שָׁם בְּהַגְ"ה], וּכְדַאי הוּא בֵּית אֱלֹהֵינוּ לְהִצְטַעֵר עַל חָרְבָּנוֹ עַל כָּל פָּנִים יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה:

א (א) **נוֹהֲגִים וְכוּ'**. עַל פִּי הַמִּדְרָשׁ, 'בְּצַע אֶמְרָתוֹ' (איכה ב יז) בַּזַּע פּוּרְפִּירָא דִּילֵהּ [זֶה הַשַּׁלִּיט], 'הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל' (שם פסוק א) זוֹ תְּפִלִּין: **(ב) בְּלֹא בְּרָכָה**. וּמִכָּל מָקוֹם אִם פָּשְׁטוֹ בַּלַּיְלָה, (ס) יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו בַּבֹּקֶר: (ג) **וּבְמִנְחָה**. שֶׁאָז הִצִּיתוּ אֵשׁ בַּמִּקְדָּשׁ, וְ'תַם עֲוֹנֵךְ' (שם ד כב) בְּמַה שֶׁשָּׁפַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֲמָתוֹ בְּעֵצִים וַאֲבָנִים [הַגְּרָ"א]. וְיֵשׁ אוֹמְרִים כְּדֵי (ס) לְהַרְאוֹת נָחָמָה בְּאֲבָלֵנוּ בּוֹ בַּיּוֹם. וְכָל זֶה הוּא לְכַלִּי עָלְמָא רַק לְעִנְיַן תְּפִלִּין מִשּׁוּם דְּהוּא מִלְּתָא דְּתָלְיָא בְּמִנְהָגָא בְּעָלְמָא, (ג) אֲבָל כָּל הַחֲמִשָּׁה עִנּוּיִים אֵין מְבַטְּלִין כָּל הַיּוֹם: **(ד) וּתְפִלִּין**. וְהָרָגִיל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, יַנִּיחַ גַּם עַתָּה [אַחֲרוֹנִים]: (ה) **וּמְבָרְכִין עֲלֵיהֶם**. וְנִרְאֶה דְּיִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִקְרוֹא עַתָּה פָּרָשִׁיּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וְכֵן פָּרָשַׁת 'קְדֵשׁ', דַּהֲלֹא כְּעֵת (ד) הוּא רַק כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה, וְתַלְמוּד תּוֹרָה אָסוּר כָּל הַיּוֹם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(נ) שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה. **וְעַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים** (דיני איסור מלאכה בט"ב ס"א) **דְּאַף פְּרָקְמַטְיָא אָסוּר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי עַכּוּ"ם** מִשּׁוּם דְּהָוֵי פְּרִסּוּם: **כג** (נב) אַחֲרוֹנִים: **כד** (נג) אַחֲרוֹנִים: (נג) מֻגָּן אַבְרָהָם (ס"ק כז). **וְהוּא הַדִּין שֶׁלֹּא יִקְבַּע עַצְמוֹ לִמְלָאכָה עַד שִׁיָּסִיחַ דַּעְתּוֹ מִן הָאֲבֵלוּת** [דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם)]: (נד) אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כו) בְּשֵׁם תְּנוּיָא (סי' ס):

כה (נה) וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף ה': (נו) **וְאֵין יָכוֹל לִפְדּוֹתוֹ בְּמָמוֹן**: (ס) סֵדֶר הַיּוֹם (הנהגת האדם ביום תשעה באב): (ג) כָּל הַפּוֹסְקִים: (ד) דְּאַף בְּמָה שֶׁהֵבִיא הַבֵּאוּר הֵיטֵב סָעִיף קָטָן א' לְעִנְיַן בֹּקֶר בְּשֵׁם מַהֲרַ"מ גַּלַאנְטֵי, עָרַעַר עָלָיו בְּסֵפֶר בִּנְיַן עוֹלָם (או"ח סי' ל), וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה. וּבְחִנָּם תָּמַהּ הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה עַל הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב דְּלָמָּה לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע קֹדֶם עַרְבִית, עַיֵּן שָׁם, דְּשָׁם הֲלֹא הָיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְאָסוּר בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אָסוּר כָּל הַיּוֹם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

בְּאֵר הַגּוֹלָה

לג: הִלְכוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב סִימָן תקנה תקנו תקנז

ב כל בו (סי׳ סב) בְּשֵׁם הָרַ״שׁ מֵאִיבְּרָא.
ג הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי (מו״ק סי׳ תתקלה).

א טור בְּשֵׁם בַּהַ״ג (סי׳ ב) וְשֵׁכֵן הִסְכִּים הָרַא״שׁ (פ״ד סי׳ י) וְכֵן כָּתַב רַב נְטרוֹנַאי וְכֵן כָּתְבוּ אֲחֵרִי פּוֹסְקִים.

א יְרוּשַׁלְמִי (פ״ב ה״ב, ברכות פ״ד ה״ג) כְּתָבוּהוּ הָרִי״ף וְהָרַא״שׁ בְּסוֹף מַסֶּכֶת תַּעֲנִית (רי״ף י, רא״ש פ״ד סי׳ ד) וְכָתְבוּ דְּנָהֲגוּ לְאָמְרוֹ בִּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם מַהָא דְּמִשְׁמַהּ דְּרַב בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (ח.).

ב כְּוֵיצַד מִי שֶׁנּוֹהֵג לִשְׁכַּב בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב (ו) מֻטָּה עַל הָאָרֶץ, גּוּמְשִׁים אֶבֶן תַּחַת רֹאשׁוֹ. הַגָּה: וְיֵשׁ לָאָדָם לְהִצְטַעֵר בְּעִנְיַן מִשְׁכָּבוֹ בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב, שֶׁאִם רָגִיל לִשְׁכַּב בִּשְׁנֵי כָּרִים לֹא יִשְׁכַּב כִּי אִם בְּאֶחָד (תוספות סוף תענית (ל: ד״ה כל), וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם מְשִׂימִים אֶבֶן תַּחַת מְרַאֲשׁוֹתֵיהֶם, זֵכֶר לְמַה שֶּׁנֶּאֱמַר (בראשית כח יח) 'וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם' שֶׁרָאָה הַחֻרְבָּן (מרדכי דמועד קטן (סי׳ תתקלד)). (ז) מִיהוּ עֲבָרוֹת שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְהִצְטַעֵר, אֵינָן חַיָּבוֹת בְּכָל אֵלֶּה (תוספות (שם)). וְיִמְעֵט אָדָם (ח) מִכְּבוֹדוֹ וּמֵהֲנָאָתוֹ בְּתִשְׁעָה בְּאָב בְּכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר:

תקנו תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל בְּיוֹם רִאשׁוֹן. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א אלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, (א) כְּשֶׁרוֹאֶה הַנֵּר אוֹמֵר בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, וְאֵין מְבָרֵךְ עַל הַבְּשָׂמִים. (ב) וּבְלֵיל מוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב (ף) [א] (ג) מַבְדִּיל עַל הַכּוֹס, (ד) וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא עַל הַנֵּר (ה) וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים:

תקנז לוֹמַר נַחֵם וַעֲנֵנוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) אבְּתִשְׁעָה בְּאָב אוֹמֵר (ב) * בִּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, (ף) [א] נַחֵם ה׳ אֱלֹהֵינוּ אֶת אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְכוּ׳, (ג) וַעֲנֵנוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּמַעֲבֶרֶת וּמַחַשׂ קָצָת, דְּהָא אֲפִלּוּ מְשׁוּם כְּבוֹד הַמְּילָה הִתִּירוּ כְּמְבֹאָר בְּסִימָן תקנ״ט (ס״ט) כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם חֶשֶׁשׁ חוֹלָה (וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּלֹא הָיָה מָקוֹם סְמִיכָה עַל אֲמִירַת הָרוֹפֵא כָּל כָּךְ שֶׁלֹּא הָיָה רוֹפֵא מֻכָּהָר וְיָצוּא, דְּאִם לֹא כֵּן לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַהּ טַעֲמָא). וּלְעִנְיַן תְּפִלִּין, בְּוַדַּאי אִם יָכוֹל לֵילֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ לְצָרְךָ מִנְיָן בְּבֵיתוֹ בִּזְמַן מִנְחָה, יִצְרַךְ עִמָּהֶם בְּהַנָּחַת תְּפִלִּין וְיִכְוֵן עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר בַּחֲזָרַת הַתְּפִלָּה עִם סֵדֶר קְדֻשָּׁה וְאַחַר כָּךְ יַחֲלֹץ אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּתְשׁוּבָה חֵלֶק ב׳ (סי׳ כד), וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְצָרְךָ מִנְיָן, אֲזַי יִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִבְּעוֹד יוֹם וְיַלְבֵּשׁ הַתְּפִלִּין וְיִתְפַּלֵּל בָּהֶם עַרְבִית קְרִיאַת שְׁמַע עִם בִּרְכוֹתֶיהָ, וְאַחַר כָּךְ יַחֲלֹץ הַתְּפִלִּין קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אַף עַל גַּב דְּכָתְבִתְּי שָׁם בַּתְּשׁוּבָה דְּאֵין לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית עִם תְּפִלִּין, מִכָּל מָקוֹם כָּאן שֶׁכָּבָר מַחֲמַת אֹנֶס חֲלִי רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּקְרַקְפְּתָא כְּוִ׳, עַיֵּן שָׁם. וְלֹא יָדַעְתִּי קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ לָמָּה, וְכִי אֵין דֵּי שֶׁיִּלְבַּשׁ תְּפִלִּין קֹדֶם הַתְּחָלַת עַרְבִית וְיִקְרָא בָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת בְּתְפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם:

א [א] מַבְדִּיל. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״ב) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה חֵלֶק ב׳ (סי׳ ער״א), חוֹלֶה שֶׁאוֹכֵל בְּתִשְׁעָה בְּאָב יַבְדִּיל תֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְהַבְּרִכֵי יוֹסֵף שָׁם (סק״ג) דְּעִתּוֹ נוֹטֶה קְצָת שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא גַּם כֵּן בְּנֵי בֵיתוֹ בְּהַבְדָּלָה זוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּגֶן הַמֶּלֶךְ סִימָן קמ״ד שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁאֵין מַבְדִּיל עַל הַכּוֹס בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב לְכָתְחִלָּה רַק אִם שָׁכַח לְהַבְדִּיל בְּתְפִלָּה בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב (וְצָרִיךְ לוֹמַר שֶׁגַּם בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב לֹא הִבְדִּיל בְּתְפִלָּה שֶׁאִם לֹא כֵּן הָיָה דִּי בָּזֶה לְרִידָה), וּבְכָהֲאִי גַּוְנָא נִיחָא טְפֵי שֶׁיִּבְדִּיל עַל הַכּוֹס מִשֶּׁיַּחֲזוֹר לְהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְאֵין הַמִּנְהָג כֵּן רַק כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְהַבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב עַל הַכּוֹס, וְאֵין מְבַדִּילִין בְּמוֹצָאֵי תִּשְׁעָה בְּאָב עַל הַכּוֹס שְׁגֵי בְּהֵכִי. וְעַיֵּן שָׁם בְּגֶן הַמֶּלֶךְ (סי׳ קמה) שֶׁחוֹלֵק עַל שְׁנֵיהֶם בְּזֶה וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁאִם שָׁכַח לְהַבְדִּיל בְּתְפִלָּה בְּחֶלְקוֹ אֵין צָרִיךְ לְהַבְדִּיל